

KRİPTO PARA BORSALARINDA KRİPTO PARA ALIM SATIM İŞLEMLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN İKİ FARKLI ÖNERİ

TWO DIFFERENT SUGGESTIONS ON THE TAXATION OF BUY AND SELL TRANSACTIONS OF CRYPTO CURRENCIES ON THE CRYPTO CURRENCY EXCHANGE PLATFORMS

Fırat DEMİR*

ÖZ

16.04.2021 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmasına Dair Yönetmelik”te kripto varlık tanımı yapılmış ve tanımda kripto varlıklar, gayri maddi varlık olarak isimlendirilmiştir. Kripto paraların da söz konusu tanımda geçen gayri maddi varlık olarak kabul edilmesi halinde, kripto paraların Türk vergi sisteminde gayri maddi hakların tabi olduğu vergi mevzuatı kapsamında vergilendirilmesini gündeme getirebilecektir. Diğer taraftan yukarıda bahsi geçen Yönetmelikten bağımsız olarak değerlendirme yapılacak olursa, sahip oldukları özellikler göz önüne alındığında, kripto paralar kavramsal olarak “para benzeri sanal varlık” veya “sanal para” olarak ifade edilebilir. Nitekim İstanbul İcra Hukuk Mahkemesinin 19.04.2021 tarihli kararında kripto paraların, bir çeşit dijital döviz veya sanal para olarak kabul

ABSTRACT

Crypto assets are defined and qualified as intangible assets in the Directive on Banning the Usage of Crypto Assets in Payments, gazetted on 16 April 2021. Should crypto currencies also be classified as intangible assets, then perhaps these currencies may be taxed according to the rules of the taxation of intangible assets. Having said that, crypto currencies, with its characteristics, can also be classified as “quasi money” or “virtual currency” without taking into consideration the above mentioned Directive. Indeed, in its verdict given on 19 April 2021, Istanbul Bankruptcy Court defined crypto assets as a kind of digital currency or virtual currency. This is a first-of-its-kind decision given by a Turkish court. In the light of this recent court decision, it would be more appropriate that income derived from sell and buy of these currencies is subject to transactions tax rather than income tax.

* Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, firat.demir@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0002-7573-600X.

Demir, F. (Mayıs 2021). Kripto Para Borsalarında Kripto Para Alım Satım İşlemlerinin Vergilendirilmesine İlişkin İki Farklı Öneri, *Vergi Raporu*, 260, (79-102).

edildiği ifade edilmiştir. Bu karar, kripto paraların mahiyeti yönünden verilen ilk karar olup, emsal niteliği taşımaktadır. Buradan hareketle de kripto para borsalarına üye olanlar tarafından, kripto paraların alım satımı esnasında kazanç elde edilmesi durumunda, bahse konu kazancın vergilendirilmesinin, yürürlükte bulunan Gelir Vergisi Kanunu hükümleri yerine Gider Vergileri Kanunu'na adına "sanal para işlem vergisi" denebilecek yeni bir verginin dahil edilerek yapılması yerinde olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kripto para, coin, Bitcoin, işlem vergisi, blokzincir

JEL Sınıflandırma Kodları: G28, H20, H25, H29

GİRİŞ

Günümüzde Kripto paralar, ülkelerin gündemini meşgul eden konuların başında gelmektedir. İnsanların her geçen gün kripto paralara olan merakının artması ve kripto paraların yatırım, ödeme ve spekülasyon aracı haline gelmesi kripto paraların ülkeler nazarında dikkate alınmasının nedenleri arasında gösterilebilir. Ayrıca kripto paralar, ülkelerin merkez bankaları tarafından arz edilmeyen, tamamen dijital ortamda üretilen kriptografik bir yapıya sahip olduğundan, dünya ölçeğinde çok büyük boyutlara ulaşan para hareketlerinin takibinin yapılmasını zorlaştırmış olup, bu durum da kripto paraları, kötü niyetli insanlar tarafından kara para aklama yolu olarak görülmesine imkan sağlar hale getirmiştir.

Öte yandan kripto paraların, web tabanlı yazılımlara dayalı olarak üretilmesi başka bir ifade ile sanal ortamda üretilmesi bazı yeni kavramların da ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu kavramlara örnek olarak coin, token, kripto para borsası ve madenci gibi kavramlar verilebilir.

Kripto para borsaları, çeşitli kripto paraların alım satımına, transferine, yatırım amaçlı tercih edilmesine olanak sağlayan, kullanıcılara kripto

Keywords: Crypto currency, coin, Bitcoin, transaction tax, blockchain

JEL Classification Codes: G28, H20, H25, H29

para alım satım vb. işlemi yapabilmek için kendi bünyesinde üyelik zorunluluğu getiren ve herhangi bir kamu kurum veya kuruluşunun denetimine tabi olmayan platformlardır. Söz konusu borsalara, bilgisayarlar veya mobil uygulamalar üzerinden giriş yapabilmek mümkün olup, bu borsalara üye olabilmenin kolay ve basit olması, kişi veya kurumların kripto para alım satım işlemleri için bu borsaları en fazla tercih edilen yollardan biri yapmıştır.

Kripto para borsalarında işlem gören tutarların ekonomik boyutunun ciddi hacimlere ulaşması, söz konusu alım satımlardan elde edilen kazançların vergilendirilmesi konusunda ülkeleri araştırmaya sevk etmiştir. Esasında ülkeleri bu tarz bir araştırmaya sevk eden temel unsur, ülkelerin yasal mevzuatlarında kripto para olarak adlandırılan sanal varlıkların hukuki tanımının yapılmamış olmasıdır. Türkiye'de bahse konu alım satım işlemlerinden doğan kazancın vergilendirilmesi yönünde çaba sarf eden ülkelere den biri olup, yazımızın tarihine kadar, kripto paraların hukuki mahiyetine ilişkin yapılmış iki farklı açıklama bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, Merkez Bankasının 16.04.2021 tarihli "Öde-

melerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik”te yapmış olduğu açıklamalar iken, ikincisi İstanbul İcra Hukuk Mahkemesinin 19.04.2021 tarihli kararında yapılan açıklamadır.

Bu çalışmamızın amacı, kripto para borsalarında kişi ve/veya kurumlar tarafından kripto para alım satım işlemlerinin nasıl vergilendirilebileceğine ilişkin iki farklı öneri getirmektir. Bu bağlamda; yazımızda öncelikle kripto paraların tarihçesi anlatılacak, sonrasında kripto paralara özgü kavramlar tanıtılmaya çalışılacak, devamında güncel mevzuat kapsamında kripto paralardan elde edilen kazançların hangilerinin vergilendirilebileceğine değinilecek ve nihayetinde son bölümde de kripto para borsalarındaki alım satım işlemlerinin nasıl vergilendirilebileceğine ilişkin iki farklı öneri getirilecektir.

1- KRİPTO PARALARIN TARİHÇESİ

2008 yılında küresel anlamda yaşanan finans (bankacılık) krizinin olumsuz etkilerini en aza indirebilmek için, ülkelerin merkez bankalarının para basmak suretiyle dolaşımdaki para arzına müdahale etmesi, ilgili ülkelerin paralarının değer kaybetmesine neden olmuş ve bu değer kaybı da vatandaşlara vergi olarak geri dönmüş-

tür¹. Söz konusu yaşanan kriz sonrasında bankacılık sistemine güven ciddi şekilde azalmıştır. Merkezi denetime tabi olmayan Bitcoinin tarihi, finans krizinin olduğu 2008 yılına dayanmaktadır². Bitcoinin en temel özelliği, merkeziyetsiz bir yapıya sahip olmasıdır. Geleneksel (itibari) paranın kontrolü ülkelerin merkez bankalarının elindedir ve bu kontrol para politikası ve araçları ile sağlanmaktadır. Bitcoin’de ise merkez bankası gibi bir kuruma güven ve ihtiyaç yoktur. Bitcoin, gücünü ve dayanağını bilgisayar algoritmalarına bağlı şifreleme tekniklerinden almaktadır³.

Kripto paraların atası olarak kabul edilen Bitcoinin üretilmesi ve ortaya çıkmasıyla, günümüzde var olan kripto paraların da tarihi yazılmaya başlanmış oldu. Bitcoin, 31 Ekim 2008 tarihinde internet ortamında yayımlanan “Bitcoin: Eşlerarası Elektronik Nakit Sistemi” adlı makale ile tanıtıldı. Söz konusu makale, yazarı hala gizemini koruyan ve kimliği ortaya çıkarılmayan kişi ya da grup olabileceği düşünülen Satoshi Nakamoto tarafından yayınlandı. Bitcoinin ilk kez tanıtıldığı makale incelendiğinde, makalenin akademik kurallara uygun olarak ve iyi derecede denebilecek İngilizce ile kaleme alındığı dikkatleri çekmiştir⁴.

¹ Türkiye ölçeğinde ekonomik kriz gibi olağanüstü dönemlerde kamu harcamalarının artışı ve bunun vergilere yansımaları hakkında bakınız; Fırat DEMİR. “Peacock-Wiseman Sıçrama Tezi Ve Türkiye Örneği”. Vergi Sorunları Dergisi. 2021. Sayı 390. s. 110-125.

² Abdurrahman ÇARKACIOĞLU. “Kripto-Para Bitcoin”, Sermaye Piyasası Araştırma Kurulu Dairesi. Aralık. 2016. s. 14; A. Wiley BRAND. 2016. *Bitcoin For Dummies*. Prypto. s. 208.

³ Murat ÇAKIN. *Kripto Paralar: Bitcoin, Döviz Kurları Ve Alternatif Kripto Paralar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir 2019. s.73.

⁴ Bitcoin Tarihi. (<https://bitcoinlerim.com/bitcoin-tarihi/>). Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021.

Bitcoin Tarihinde Bazı İlkler

- 31 Ekim 2008:** Bitcoin white paper (makale) yayınlandı.
- 12 Şubat 2009:** Bitcoin para biriminin ilk transferi, blok 170'de, bir geliştirici ve bir kriptografi aktivisti olan Satoshi ve Hal Finney arasında gerçekleşti.
- 5 Ekim 2009:** İlk bitcoin kuru oluşturuldu. 1\$ = 1.309.03 BTC.
- 6 Şubat 2010:** İlk Bitcoin borsası doğdu. (Bitcoin Market)
- 22 Mayıs 2010:** Bitcoin'i kullanılarak ilk defa gerçek dünya işlemi gerçekleşti. 10.000 Bitcoin karşılığında pizza satın alındı.
- 17 Temmuz 2010:** Meşhur Bitcoin borsası Mt. Gox kuruldu. Fakat, MT Gox 2014 yılında yaklaşık 2.4 trilyon değerindeki bitcoin'in çalındığını ya da kaybolduğunu duyurdu sonrasında iflas etti ve kapandı.
- Ekim 2010:** Kara para aklamayı ve terörizmin finansmanını önleme politikalarını geliştiren ve teşvik eden hükümetler arası bir grup olan Mali Eylem Görev Gücü (The Financial Action Task Force), terörist grupları finanse etmek için dijital para birimlerinin (kripto paralarda bu kapsamdadır) kullanımı hakkında insanları uyarı mahiyetinde bir bildiri yayınladı.
- 28 Ocak 2011:** Toplam Bitcoin sayısının %25'inin üretildiği yıl oldu. Blok 105000'in üretilmesi ile 21 milyon olarak öngörülen Bitcoin toplamın yüzde 25'inden fazlası yani 5.25 milyon Bitcoin üretilmiş oldu.
- Nisan 2011:** Namecoin, ilk altcoin olarak görücüye çıkarıldı.
- 16 Nisan 2011:** Time, ilk defa Bitcoin ile ilgili bir yazı yayınladı.
- 19 Eylül 2012:** Türkiye'de Hürriyet adlı gazetede Bitcoin ile ilgili ilk yazı kaleme alındı.
- 5 Nisan 2013:** Türkiye'de Milliyet Gazetesi'nde Bitcoin ile ilgili ilk haber yayınlandı.
- 2 Mayıs 2013:** Bitcoin ATM'sinin ilk kez kurulduğu yıl oldu.
- Temmuz 2013:** İlk Türk Bitcoin borsası olan BTCTurk açıldı.
- 25 Kasım 2013:** Bir kamu kurum olan BDDK, Bitcoin ile ilgili bir basın açıklaması yaptı.
- Mart 2016:** Dünyada önemli bir gelişme yaşandı ve Japonya hükümeti Bitcoin benzeri sanal paraları tanıdığını açıkladı.
- 1 Nisan 2017:** Japonya, Bitcoin'i resmi ödeme yöntemi olarak kabul ettiğini duyurdu.
- 28 Kasım 2017:** Bir Bitcoin fiyatı/değeri ilk defa 10.000 \$'ı geçti.
- 3 Ocak 2018:** 16.800.000 Bitcoin'in üretilmesiyle toplam üretilecek olan 21.000.000 Bitcoin'in %80'i üretilmiş oldu.
- 28 Aralık 2020:** Bitcoin'in piyasa değeri 500 milyar Dolar'ı aşarak bir dünya markası Visa'nın piyasa değerini geçmiş oldu.
- 01 Nisan 2021:** Bir Bitcoinin fiyatı/değeri 485.000,00 TL'yi buldu.

Kaynak: Bitcoin Tarihi. (<https://bitcoinlerim.com/bitcoin-tarihi/>). Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021); (<https://www.btcturk.com/bilgi-platformu/bitcoin-tarihi/>). Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021).

2- KRİPTO PARALARA İLİŞKİN ÇEŞİTLİ KAVRAMLAR

Kripto paraların dijital ortamda yerini almasıyla birlikte birçok yeni kavramda ortaya çıkmıştır. Bu kavramların bazıları kripto paralara münhasır

kavramlar olma özelliği taşıırken, madenci gibi bazı kavramlarda var olan bir takım kavramlara benzetme yoluyla günlük hayatımıza dahil olmuştur.

Kripto Para: T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi⁵ kripto paralara olan talep karşı-

⁵ Bundan böyle kısaca Ofis olarak da adlandırılabilir.

sında sessiz kalmamış ve Mart/2020'den itibaren çeşitli tanımlar yapmaya başlamıştır. Bu kapsamda Ofis, Twitter adlı sosyal medya platformunda 19 Mart 2020 tarihinde yaptığı paylaşım ile kripto parayı, blokzincir ağında ödeme aracı olarak kullanılması için oluşturulmuş sanal para olarak tanımlamış ve bunların kripto para olarak adlandırılmasını, kripto paraların merkeziyetsiz bir şekilde kullanımının kriptografik matematiksel işlemlerle güvence altına alınmasına dayandırmıştır⁶.

Kripto paraların Kanun bazın tanımı yapılmamış olmakla birlikte Merkez Bankası tarafından çıkarılan ve 16.04.2021 tarih ve 31456 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik" (yazının devamında *Merkez Bankası Yönetmeliği* olarak adlandırılabilir)'te kripto varlık tanımı yapılmıştır. Söz konusu Yönetmeliğin 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında kripto varlık için, "**Bu Yönetmeliğin uygulanmasında kripto varlık, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtım yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları ifade eder.**" açıklamalarına yer verilmiştir.

Bir diğer tanıma göre kripto para, "*kriptografik protokoller kullanılarak son derece karmaşık kod sistemleriyle şifrelenen bir çeşit dijital para birimidir.*"⁷

Kripto paraları diğer para birimlerinden ayıran en temel özellik, merkezi bir güç tarafından

(ülkelerin merkez bankaları gibi) arz ve/veya kontrol edilememesidir. Yani kripto paralar, ülkelerin yetkili kurumları tarafından ekonomiye müdahale aracı olarak kullanılamamaktadır. Aslında kripto paraların bu özelliğe sahip olması, aynı zamanda bu paraların ortaya çıkış sebebi olarak gösterilmektedir. Devletlerin para arzını artırmak veya piyasadaki para arzını azaltmak gibi ekonomik sisteme müdahalelerinin yanında, bankacılık sisteminin 2008 küresel krizinde etkin rol oynaması, kripto paraların merkeziyetsiz olarak doğmasında önemli rol oynamıştır.

Kripto Para Madenciliği: Blockchain (blokzinciri) üzerinde kripto para üretimi veya kripto para transferinin gerçekleştirilmesi için yapılan matematiksel doğrulama işlemlerine kripto para madenciliği, bu işlemlerin yerine getirilmesinde kullanılan (bilgisayar) donanımı veya sistemine de madenci denmektedir. Kripto para madenciliği yapmanın 4 farklı yolu bulunmaktadır. Bunlar başlık halinde kısaca şöyledir: CPU Madenciliği, GPU Madenciliği, Bulut Madenciliği ve ASIC Madenciliğidir⁸.

Ofis tarafından yapılan açıklamada kripto para madenciliği, "*Uzlaşma mekanizmalarında katılımcılar tarafından kriptografik matematik problemlerinin çözümü yapılan blokzincirlerdeki doğrulama işlemlerini tamamı*"⁹ olarak tanımlanmıştır.

Blokzinciri: Sanal (internet) ortamında geliştirilen bir yazılım olup, her türlü verinin takibi için kullanılan dijital bir deftere (vergisel anlamda defter-i kebir olarak düşünülebilir) benzetilebilir. Kripto para birimleri blokzincir teknolojisinin en

⁶ Twitter. T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. (<https://twitter.com/dijital/status/1372868016153694209/photo/1>). Erişim Tarihi: 31.Mart 2021.

⁷ Kriptopara Nedir?. (<https://www.btcturk.com/bilgi-platformu/kriptopara-nedir/>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.

⁸ Başak B. CUMALI. "*Kripto Para Madenciliği Nedir, Nasıl Yapılır?*". (<https://www.coinkolik.com/kripto-para-madenciligi-nedir-nasil-yapilir/>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.

⁹ Twitter. T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. (<https://twitter.com/dijital/status/1372868016153694209/photo/1>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.

bilinen ürünlerinden olup, blokzincir teknolojisi özelliği gereği para hareketlerinin takibi için de kullanılabilir. Blokzinciri, aynı zamanda dijital defteri kebir görevi de görmektedir. Bir hesaptan başka bir hesaba transfer yapıldığında transfer edilen hesaptan çıkış olmakta ve karşı hesaba giriş yapılmaktadır. Bu para girişi sağlanana kadar sistemin verdiği güvence gereği, aynı tutar başka bir hesaba transfer edilememektedir, bu şekilde bir hesaptaki bakiye alacaklandırılırken diğer hesap borçlandırılmaktadır denebilir. Günümüzde en popüler kripto para blokzincir ağları Bitcoin ve Ethereum'dur¹⁰.

Kripto Para Platformları: Kripto para alım satımının gerçekleştirildiği web tabanlı platformlar olarak bilinmekte olup, bilgisayarlardan veya cep telefonlarına indirilen uygulamalar üzerinden giriş yapıldıktan sonra kullanılabilen internet bankacılığına benzer sanal uygulamalardır.

Türkiye'de kurulmuş Şirketler tarafından kullanıma açılan kripto para platformları¹¹ arasında BtcTurk, Paribu, bitexen, Bitci.com, coinzo, Bit-Turk, koinim, THODEx ve bithesap adlı platformlar yer alırken; küresel ölçekte bilinen en popüler platformlar arasında Binance, Coinlist, Coinbase, Kraken, Cex, Bybit, Kucoin, Indacoin, Primebit ve Bitmex yer almaktadır.

Akıllı Sözleşmeler: Güven veren bir otorite olmadan bir diğer ifade ile tarafların haklarını koruyucu bir güce ihtiyaç duymadan kişi ya da kurumlar arasında gerçekleştirilen ve şartları dağıtık defter teknolojileri ile garanti altına alınmış anlaşmalar olarak tanımlanabilmektedir¹².

"Akıllı sözleşmeler, merkezi otoriteye, yasal sisteme veya harici icra mekanizmasına ihtiyaç

*duymadan; ayrı, anonim taraflar arasında güvenilir işlemlerin ve anlaşmaların yapılmasına izin verir."*¹³

3- GÜNCEL MEVZUAT KAPSAMINDA VERGİLENDİRME

3.1- Türkiye'de Vergilendirme

Türk vergi hukukuna egemen olan ilkelerden biri vergileme de kanunilik ilkesidir. Bu ilke, Anayasanın "Vergi Ödevi" kenar başlıklı 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hükümden ileri gelmektedir. Söz konusu fıkra uyarınca, "Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır". Bu hüküm gereği, kişilerin ya da kurumların elde ettikleri bir gelirin vergilendirilebilmesi için vergi kanunlarında vergilendirmeye ilişkin muhakkak hüküm bulunması gerekmektedir.

Anayasanın 2'nci maddesinde Türkiye Cumhuriyetinin bir hukuk devleti olduğu vurgulanmış olup, suç ve cezalara ilişkin esaslara yine Anayasanın 38'inci maddesinde yer verilmiştir. Vergilemede kanunilik ilkesi, aynı zamanda Anayasanın 38'inci maddesinde düzenlenen hukuki güven ilkesiyle doğrudan ilgilidir. Nitekim, toplumu oluşturan bireylerin tabi olduğu hukuk kurallarının kanunlarla belirli olması, toplumdaki her kesime sirayet etmesi ve herkese eşit ve adaletli bir şekilde uygulanması söz konusu hukuk kurallarına önemli bir olgu niteliği kazandıracaktır.

Bu bağlamda vergilemede kanunilik ilkesi gereği, kripto paralardan bir şekilde gelir elde edilmesi durumunda, elde edilen gelirin vergilendirilebilmesi için öncelikle kripto paraların kanunlar çerçevesinde hukuki tanımının yapılması

¹⁰ Paribu. "Blokzincir (Blockchain) nedir?". (<https://www.paribu.com/blog/sozluk/blokzincir-nedir/>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.

¹¹ Kripto para platformları uygulamada kripto para borsaları olarak da ifade edilmektedir.

¹² Twitter. T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. (<https://twitter.com/dijital/status/1375760431269167104/photo/1>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.

¹³ Paribu. "Blokzincir (Blockchain) nedir?". (<https://www.paribu.com/blog/sozluk/blokzincir-nedir/>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.

gerekmektedir. Ülkemizde 16.04.2021 tarihine kadar yasal mevzuat kapsamında kripto para tanımı yapılmış değildir. Anılan tarihte Merkez Bankası Yönetmeliği ile ilk defa yasal mevzuat anlamında kripto para tanımı değil, fakat kripto parayı da kapsayan kripto varlık tanımı yapılmış olup, tanımda kripto varlıklar, maddi olmayan yani fiziki olmayan gayri maddi varlıklar şeklinde ifade edilmiştir.

3.1.1- Kripto Para Nedir, Ne değildir?

Her ne kadar yazımızın başlığından itibaren kripto para ifadesi kullanılsa da bu kavram herhangi bir kurumun yapmış olduğu veya kabul etmiş olduğu kesin bir tanıma dayanmamaktadır. Aynı zamanda bir önceki bölümde ifade edildiği gibi, ülkemizde Yönetmelik bazında kripto paranın değil kripto varlığın tanımı yapılmıştır. Kripto para olarak ifade etmemizin sebebi, söz konusu paranın blockchain teknolojisinin/kriptografik yazılımın bir ürünü olmasından ileri gelmektedir.

Öte yandan konuya teorik bazda yaklaşıldığında, bir bilinmeyen veya adlandırma anlamında zorluk yaşanan varlığın tanımını yapmaktansa, söz konusu varlığın ne olduğundan çok ne olmadığı açıklanmaya çalışılır. Bu durum, çoğu zaman mevcut olan varlığın özellikleri ile tanımlanamayan varlığın özelliklerinin karşılaştırılmasıyla mümkün olur.

Buradan hareketle kripto para olarak ifade ettiğimiz sanal varlığın ne olduğundan çok vergi kanunları özelinde ne olmadığına açıklaması yerinde olacaktır. Esasında Merkez Bankası Yönetmeliğinde **kripto varlıklar** için yapılan tanımda geçen "...ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları..." cümlesinden de anlaşılacağı üzere kripto paralar, para, menkul kıymet

ve diğer sermaye piyasası aracı değildir. Aşağıdaki başlıklar halinde kripto paraların mevcut düzenlemeler ışığında neden para, menkul kıymet, diğer sermaye piyasası aracı ve emtia olmadığı açıklanmaktadır.

- Kripto Paralar Geleneksel Para Değildir

Bilindiği üzere tarihte geleneksel anlamda parayı bulan Lidyalılar olmuştur. Lidyalılar, M.Ö. 7. yüzyılda Anadolu'da yaşamış olduğundan, paranın ortaya çıktığı topraklar bugün Türkiye coğrafi sınırı içerisinde yer almaktadır. Paranın icadından önce insanlar alışverişlerde takas usulünü benimsemişti. Yani alınan bir mal (ürün) karşılığında başka bir mal (ürün) verilmekteydi. Bu sistem, takasa konu mallar arasında farklılıklar olabildiğinden kimi zaman adaletsizliğe sebep olmaktadır. Paranın icadı ile bu anlamda bir adaletsizlikte ortadan kalmış oldu¹⁴.

Ülkemizde yasal mevzuat açısından paranın tanımı, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanununa dayanılarak çıkarılan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar¹⁵'de yapılmıştır. Mezkur Karar'ın 2'nci maddesinin (e) fıkrasında, Türk parasının, "*Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre Türkiye'de tedavülde bulunan veya tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi dolmamış olan paraları*"; (g) fıkrasında, efektifin, "*Banknot şeklindeki bütün yabancı ülkeler paraları; dövizin (kambiyo), "Efektif dâhil yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nevi hesap, belge ve vasıtaları"*" ifade ettiği açıklanmıştır.

Karar'da yer verilen para tanımlarına bakıldığında, kripto paralar Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına ve/veya yabancı ülke kanunlarına dayanılarak çıkarılmadığından, aynı zamanda yabancı ülkeler tarafından ortak kabul edilen bir yabancı para da olmadığından geleneksel (itibari) para olarak kabul edilmemektedir.

¹⁴ Tarihte Bir Yolculuk: Paranın İcadı Ve Gelişimi. (<https://www.isbank.com.tr/blog/paranın-icadi-ve-gelisimi>). Erişim Tarihi: 03 Nisan 2021.

¹⁵ 11.08.1989 Tarih ve 20249 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

- Kripto Paralar Elektronik (Dijital) Para Değildir

Kripto paralar, özellikleri gereği web tabanlı ortamlarda üretilen, alınıp satılabilen veya yatırım amaçlı tasarruf edilen sanal varlıklar olduğundan dolayı, bu paraların elektronik para olarak kabul edilebileceği akla gelebilmektedir. Elektronik paraların yasal anlamda kanuni tanımı 6493 sayılı “Ödeme Ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri Ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun”da¹⁶ yapılmıştır.

Anılan Kanun’un “Tanımlar” kenar başlıklı 3’üncü maddesinin (c) fıkrası uyarınca, “*Elektronik para: Elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değeri*” ifade etmektedir.

Tanıma göre, elektronik para, elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilmektedir. Elektronik para ihraç eden kuruluş ise, mezkur Kanun maddesinin (d) fıkrasına göre, 6493 sayılı Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişidir.

Kanuni düzenlemeye bakıldığında, elektronik paranın BDDK’dan faaliyet izni almış elektronik para kuruluşları tarafından belirli fonlar karşılığında ihraç edilmiş olması gerekmekte olup, ihraç eden kuruluşlarında Merkez Bankası ve BDDK tarafından denetleniyor olması gerekmektedir. Bu kapsamda, elektronik para web tabanlı işlemler neticesinde, piyasadaki kurumlar nezdinde karşılığı olmadan üretilen bir para olmayıp,

itibari paraların dijital ortama yansımadır. Öte yandan elektronik para, Merkez Bankası ve BD-DK gibi otoritelerin denetimine de tabidir¹⁷. Tüm bu açıklamalar özelinde, merkeziyetsiz bir yapıya sahip olması ve değerinin karşılığının itibari anlamda bulunmaması gibi özellikleri dikkate alındığında kripto paralar, yasal mevzuat uyarınca elektronik para olarak kabul edil(e)meyecektir.

- Kripto Paralar Emtia Değildir

Kripto paranın emtia olarak tanımlanması son derece zor bir konudur. Zira emtia kısaca, özü itibariyle alınıp satılabilen ve/veya ticarete konu edilebilen ürün veya varlık olarak ifade edilebilmektedir. Diğer taraftan emtiayı elde etme yöntemlerinden biri ödeme aracı olan para karşılığında el değiştirmesidir. Oysaki kripto paraların kullanım amaçlarından arasında ödeme aracı olması dikkat çekmektedir.

Paranın tarihine bakıldığında (altın, gümüş, tuz, şeker, ipek vb. dışında) para, insanlığın ihtiyaç duyduğu emtiaların alınıp satılmasında kullanılan bir ödeme aracı olmuş olup, kendi başına insanların ihtiyaçlarını karşılayan bir emtia olmamıştır¹⁸.

- Kripto Paralar Sermaye Piyasası Aracı Değildir

Sermaye piyasası araçlarına ilişkin düzenlemeler 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’da¹⁹ yapılmıştır. Anılan Kanun’un 3/ş maddesinde sermaye piyasası araçlarının, menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Sermaye Piyasası Kurulunca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları olduğu ifade edilmiştir. Buna bağlı olarak da menkul kıymetlerin ne olduğu Kanun’un 3/o, türev araçların ne olduğu ise 3/u maddesinde düzenlenmiştir.

¹⁶ 27.06.2013 Tarih ve 28690 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹⁷ Figen SARKIN ŞAHİN. “Kripto Para: Alternatif Sanal Para”. Vergi Dünyası Dergisi. Sayı 443. 2018. s. 29.

¹⁸ Figen SARKIN ŞAHİN. a.g.m. s. 31.

¹⁹ 30.12.2012 Tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Bahse konu madde hükümleri incelendiğinde kripto paraların²⁰;

i. Menkul kıymetlerin temelde bir ortaklık hakkı ve/veya alacak hakkını karşılması, aynı zamanda menkul kıymetin ihracı için bir dayanak varlığına ihtiyaç duyulması gibi durumlar göz önüne alındığında, kripto paraların, bir alacak veya ortaklık hakkını temsil etmemesi nedeniyle menkul kıymet olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

ii. Türev araçların tanımı yapılırken ilgili madde fıkrasının birinci bendinde menkul kıymet üzerine kurulu kontrattan, ikinci bendinde ise türev aracın değerini, başka bir varlığın değerinden, başka bir varlığın endeksinden veya değer değişikliğinden aldığından bahsedilmiş olup, bu açıklamalar neticesinde kripto paraların türev araç tanımını da karşılamadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

3.1.2- Mevcut Yasal Mevzuat Kapsamında Kripto Paraya İlişkin Vergilendirme

Kripto para konusunda gelir elde etmenin genel olarak üç yolu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kripto para borsası olarak alım satım işlerine aracılık etmek, ikincisi madencilik faaliyetinde bulunmak, üçüncüsü ise kripto para alım satımı yapmaktır. Bu üç yoldan gelir elde edilmesi durumunun vergisel boyutunu, mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde değerlendirmek konunun önemini ortaya koymak yerinde olacaktır.

- Kripto Para Borsası Olarak Alım Satıma Aracılık Etmek

Öncelikle elde edilmiş kazanç veya iradın gelir vergisine tabi olabilmesi için, söz konusu kazanç veya iradın GVK'nın 2'nci maddesinde sayılan yedi gelir unsurundan (ticarî kazançlar, zirai kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları,

gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları, diğer kazanç ve iratlar) birine ait olması gerekmektedir.

Kripto para borsaları, üyeler tarafından sanal ortamda şifreyle girişi yapılan ve temelde kripto para alım satımına aracılık etmek üzere kurulmuş, bünyesinde Bitcoin ve/veya çeşitli altcoinler barındıran ve bazı yönleri ile internet (mobil) bankacılığına benzeyen web tabanlı sanal ortamlardır. Bu borsaları sevk ve idare eden kişi ya da kurumların gelir kaynağının büyük bir bölümünü bir diğer ifadeyle neredeyse tamamını, kripto para alım satımına aracılık etmek suretiyle elde ettikleri komisyon gelirleri oluşturmaktadır. Üyelerin (yatırımcıların, kullanıcıların) alım satım işlemlerinde zarar edip etmedikleri veya ne kadar kar ettikleri komisyon geliri için önemsiz olup, komisyon gelirinın tutarını yapılan işlemin rakamsal boyutu belirlemektedir.

GVK'nın 37'nci maddesinde ticari kazançla ilişkin hükümlere yer verilmiş olup, bu kapsamda, her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu belirtilmiştir. Ticari kazancın tespitinde, dikkate alınacak hususların başında yapılan iş ve işlemlerin ya da faaliyetin devamlı olup olmadığı gelmektedir. Ticari kazançta devamlılık unsurunun tespitine ilişkin 104 Seri no.lu Gelir Vergisi Tebliğinde²¹ açıklamalar yer almaktadır. Mezkur Tebliğe göre, bir takvim yılı içerisinde birden fazla tekrarlanan veya birden fazla takvim yılında tekrarlanan işlemlerde devamlılık olduğu kabul edilecek olup, bu türden işlemlerden doğan kazançlar ticari kazanç olarak vergiye tabi olacaktır. Devamlılık unsuruna ilişkin bir diğer açıklama, 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin "2.4. Dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler" başlıklı bölümde yapılmış olup, buna göre, "Devamlılık unsuru, bir hesap dönemi

²⁰ Figen SARKIN ŞAHİN. a.g.m. s. 30.

²¹ 08.07.1972 Tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

içinde aynı veya ayrı faaliyet alanlarında ticari mahiyet arz eden işlemlerin birden fazla yapılmasını ifade etmektedir. Aynı hesap döneminde tek işlem nedeniyle ticari faaliyetin devamlılık unsurunun oluştuğunu kabul etmek mümkün olmamakla birlikte, faaliyetin organizasyon gerektirmesi veya amacının ticari olması durumunda devamlılık unsurunun varlığı kabul edilir”.

Kripto para borsaları, kripto para alım satımına aracılık faaliyetini sürekli yaptığından kripto para borsalarına sahip kişilerin bu faaliyetlerinden dolayı elde ettikleri kazançlar, GVK'nın 37'nci maddesi kapsamında ticari kazanç olarak vergilendirilecektir. Aynı durum kurum kazançları içinde geçerlidir. 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu²² (KVK)'nın 6'ncı maddesi uyarınca, safi kurum kazancının tespitinde GVK'nın ticari kazançlara ilişkin hükümleri uygulanacağından, kurumlar vergisi mükelleflerinin de kripto para borsası olarak faaliyette bulunması durumunda, elde edilen kazançlar GVK'nın ticari kazançlara ilişkin hükümleri bağlamında vergiye tabi tutulacaktır.

- Kripto Para Madenciliği Faaliyetinde Bulunmak

Kripto para madenciliği faaliyeti, özünde yüksek teknolojik işlemcilerle gerçekleştirilmektedir. Blokzincirinde kripto para transferlerinin hesaptan hesaba güvenli olarak aktarılmasında görevli olan madenciler, transferlerin güvenli bir şekilde iletilmesini sağlamak için tıpkı kıymetli taş çıkartan madenciler gibi çok yoğun ve titiz bir çalışma gerçekleştirdiğinden dolayı, madenci olarak tanımlanmaktadır.

Madenciler, blokzincirinde hesaplar arasında doğrulamaları sağladıkça yani güvenli bir şekilde para transferlerine aracılık ettikçe ödül olarak kripto para kazanmaktadırlar. Bu ödül, kripto

para madencilerinin temel gelir kaynağını teşkil etmektedir.

Kripto para madenciliği rekabetçi bir sisteme dayanmakta olup, zaman, enerji ve para harcanmak suretiyle gerçekleştirilen bir faaliyettir. Bu faaliyet bireysel olarak yapılabileceği gibi kurumsal bazda da yapılabilmektedir. Madencilik için donanım veya işlemci gibi unsurlara para yatırmak (sermaye) gerekmekte olup, madencilik için gerekli sistemin oluşturulması sonrasında, sistem kendi kendine çalışır halde madencilik faaliyetini sürekli olarak yapmakta ve gelir elde etmektedir. Bu bağlamda, elde edilen gelirin ticari kazanç olarak vergilendirilmesi yerinde olacaktır²³. Diğer taraftan, güncel mevzuat kapsamında kripto para madenciliği faaliyetlerinden elde edilen gelirlerin, hangi gelir unsurunun kapsamına girdiğine ilişkin Vergi İdaresi tarafından henüz bir belirleme yapılmamıştır.

- Kripto Para Alım Satımı Yapmak

Kripto para alım satımı dijital ortamda gerçekleştirilen bir işlemdir. Kripto para alım satımı yapmak için yalnızca kripto para borsalarında işlem yapmak gerekmektedir. Öte yandan günümüzde kripto para alım satımı yapmanın (bilhassa akıllı telefon kullanımı sayesinde) en yaygın, kolay ve basit yolu kripto para borsaları üzerinden alım satım yapmaktır. Alım satım için kripto para borsalarını cazip kılan bir başka unsur, bu borsaların haftanın her günü ve her saat (7/24) kripto para alım satımı fırsatını kullanıcılarına sunmasıdır.

Tıpkı madencilikte olduğu gibi kripto para alım satım işlemleri de Türkiye'de henüz vergilendirilmemektedir. Vergilendirmede kanunilik ilkesi gereği, kripto para alım satım işlemlerinden doğan kazancın vergilendirilebilmesi için kripto paranın hukuki anlamda tanımının yapılması beklenmiştir. Bu konuda ilk defa Merkez Bankası Yönetme-

²² 21.06.2006 Tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

²³ Güneş YILMAZ ve Tayfur Süleyman KOÇ. "Kripto-Para Alım Satımı ve Madenciliği Faaliyetlerinin Vergilendirilmesi üzerine Bir Tespit ve Öneri". Vergi Sorunları Dergisi. Sayı 364. 2019. s. 38-39.

liğinde tanımlama yapılmış olup, ilgili tanımdan yola çıkarak kripto paraların alım satım işlemlerinin vergilendirilmesi hususu ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

3.2- Diğer Ülkelerde Vergilendirme

Türkiye dışındaki bazı ülkelerin gelir idareleri

veya ilgili kurumları kripto parayı tanımlama konusunda adım atmış hatta yasal mevzuatını bile yürürlüğe koymuş iken, bazı ülkelerin herhangi bir tanım yapmadığı gözlemlenmiştir.

Kripto paraları tanımlayan/tanımlamayan ve kanuni düzenleme konusunda somut adım atan/atmayan ülkelere ilişkin bilgiler şöyledir;

Ülke	Kripto Paranın/Bitcoinin Varlığını Kabul Etme Durumu	Genel veya Hukuki Anlamda Yapılan Tanım
Almanya	Kabul Ediliyor	Finansal Vasıta (Kripto Para-İtbari Para)
Estonya	Kabul Ediliyor	Seçenek Bir Ödeme Metodu
İsveç	Kabul Ediliyor	Paranın Dışında Diğer Bir Varlık
Birleşik Krallık	Kabul Ediliyor	Para Ve/Veya Özel Para
Bulgaristan	Çekimser	Yok
Yunanistan	Çekimser	Yok
Fransa	Çekimser	Yok
Güney Kıbrıs	Çekimser	Yok
Litvanya	Çekimser	Yok
Letonya	Çekimser	Yok
Macaristan	Çekimser	Yok
Hollanda	Çekimser	Yok
Avusturya	Çekimser	Yok
Portekiz	Çekimser	Yok
Romanya	Çekimser	Yok
Slovakya	Çekimser	Yok
Singapur	Kabul Ediliyor	Bir Varlık Veya Ürün
Arjantin	Kabul Ediliyor	Dijital Para Birimi
Tayland	Kabul Ediliyor	Dijital Para Birimi
Avusturya	Kabul Ediliyor	Dijital Para Birimi
Kanada	Kabul Ediliyor	Sanal Emtia
Çin	Kabul Ediliyor	Sanal Emtia
Tayvan	Kabul Ediliyor	Sanal Emtia
İsviçre	Kabul Ediliyor	Sembolik Ödeme
İtalya	Kabul Ediliyor	Siber Para Birimi
Lübnan	Kabul Ediliyor	Siber Para Birimi
Kolombiya	Kabul Ediliyor	Elektronik Para Birimi
Honduras	Kabul Ediliyor	Sanal Varlık
Meksika	Kabul Ediliyor	Sanal Varlık

Kaynak: Yonca ÇETİNER. *Kripto Paraların Vergilendirilmesi Ve Muhasebeleştirilmesinin İncelenmesi: Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Burdur. 2020. s. 32-33, 36-37; Kowalski. 2015:149; The Law Library Of Congress. 2018:1.

Diğer yandan kripto para konusunda gerçekleştirilen iş ve işlemlerin vergilendirilmesine ilişkin, yasal anlamda düzenleme getiren ülkelere ait bilgiler özet halinde aşağıdaki gibidir.

Ülke	Vergilendirme Şekli
Almanya	Kripto paranın bir yıldan daha fazla elde tutulmasında ve sonra satılmasında vergi ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ek olarak bir yıl içinde kripto para alım satımı yapılması durumunda ve elde edilen kârın 600 avroyu geçmemesi halinde bu kazanç vergiden muaf tutulmaktadır. Aksi durumda artan oranlı gelir vergisi politikası uygulanmakta ve elde edilen kazanın %45'i vergi olarak alınabilmektedir.
Bulgaristan	Bitcoin satarak kâr elde edilmesi durumunda finansal varlıklarda alım satım yapıyormuş gibi sabit bir %10 sermaye kazancı vergisi alınmakta olup, bu kapsamda zararlarda beyan edilebilmektedir.
Estonya	Kripto paralar "mülk" olarak kabul edilmekte ve satıştan elde edilen kâr (satıştan alınan miktar eksi kripto paralara ödenen miktar), %20 sabit oranlı kişisel gelir vergisine tabi tutulmakta olup, bu kapsamdaki zararlar ise beyan dışı bırakılmaktadır.
Fransa	Sadece aktif olarak alım satım yapılması durumunda elde edilen kâr ticari ve endüstriyel olarak kabul edilmekte ve bu durumda artan oranlı gelir vergisi uygulanmaktadır. Öte yandan tek seferlik işlemlerden elde edilen kârlar ticari olmayan kârlar olarak kabul edilmekte ve elde edilen kazançlar %66'ya varan oranda vergilendirilebilmektedir.
Hırvatistan	Kripto paraların satışıyla elde edilen sermaye kazancı, sabit bir %12 oranı ile vergilendirilmekte buna karşın, sermaye kayıpları sadece aynı vergi yılında gerçekleşen kazançlardan indirilebilmektedir.
İspanya	Kripto paranın elde tutulma dönemine bağlı olarak vergilendirme değişebilmektedir. Eğer 12 aylık bir dönem içerisinde alım ve satım yapıldıysa vergi oranı %24.75 ile %52 oranında değişebilmekte olup, uzun vadeli yatırımcı olunması halinde elde edilen gelire göre %19 ile %23 vergi alınması söz konusu olmaktadır.
İtalya	Kripto paralardan elde edilen kazançlar için vergi oranı, döviz alım satımı ile aynı olup, bu oran %26 şeklindedir.
Japonya	Kripto para alım satımı, madencilik, borç verme ve diğer faaliyetlerden elde edilen gelirler, %55'e varan oranda vergilendirilmektedir. Vergi oranları, bir önceki yılda ne kadar kazanç elde edilmesine bağlı olarak değişebilmektedir. Örneğin kazanç 1.95 milyon yenden az ise %5, 40 milyon ve üzerindeyse %45 ile vergilendirilme yapılmaktadır. Bunlara ek bir de %10'luk sabit vergi bulunmaktadır.

Kaynak: Burak KÖSE. "Bitcoin'de ülkeden ülkeye vergi oranları". (<https://uzmancoin.com/bitcoin-vergi-oranlari/>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.²⁴

²⁴ Söz konusu web adresindeki açıklamalar için atıf yapılan kaynaklar şu şekildedir:

- (<https://bitvalex.com/article/the-best-european-crypto-tax-guide>).
- (<https://help.cointracker.io/en/articles/1920671-what-is-my-tax-rate-for-my-crypto-gains>).
- (<https://www.cointracker.io/blog/crypto-tax-guide>).
- (<https://uzmancoin.com/bitcoin-vergi-guney-kore/>).
- (<https://tokentax.co/guides/crypto-taxes-in-japan/>).

Tabloda yer verilen açıklamalar incelendiğinde, her ülkenin farklı türde ve oranda vergilendirme yolunu seçtiği, bazı ülkelerin kripto para alım satımlarından elde edilen karın yanında, bu satıştan doğan zararlarında beyan edilmesine imkan tanırken, bazı ülkelerin bu imkanı tanımadığı gözlemlenmiştir.

4- KRİPTO PARA ALIM SATIM İŞLEMLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖNERİLER

4.1- Kripto Para Çeşitleri

Gündelik kullanımda kripto para tabiri bir çatı kavram olarak kabul edilebilir. Bu çatı kavramın içerisindeki kripto paralardan biri coin iken, bir diğeri tokendir. Coin, Türkçede para benzeri varlık, token ise jeton manasına gelmektedir. Bu iki kavram arasındaki en temel fark, bağlı oldukları blokzincirinden kaynaklanmaktadır. Coinler, kendi blokzinciri/platformu üzerinde çalışan para ve para benzeri varlık olup, buna karşılık tokenler, kendi blokzinciri bulunmayan ve başka blokzinciri üzerinde çalışan varlık veya varlık benzeri yazılımlardır. Kendi blokzincirinde çalışan coinlere, Bitcoin ve Litecoin; başkasının blokzincirinde çalışan tokene de Ether (Ethereum blokzincirini kullanmaktadır) örnek verilebilir. Öte yandan, coin ve token dışında bir de stablecoin olarak adlandırılan başka bir coin türü de bulunmaktadır. Stablecoin, değeri biri ülke parasına eşdeğer olan başka bir deyişle değeri bir ülke para birimine sabitlenmiş olan coindir. Örneğin, Tether dünya da en çok bilinen ve değeri 1 Amerikan dolarına denk gelen stablecoindir²⁵.

4.2- Merkez Bankası Yönetmeliğinde Yapılan Kripto Varlık Tanımından Hareketle Kripto Para Borsalarındaki Alım Satım İşlemlerinin Vergilendirilmesine İlişkin Değerlendirme

Yazımızın önceki bölümlerinde de ifade edildiği üzere, herhangi bir faaliyetten gelir (kazanç) elde edilmesi durumunda söz konusu gelirin vergilendirilebilmesi için kanuni düzenlemenin bulunması gerekmektedir. Bu durum, Anayasanın 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında geçerli olan vergilemede kanunilik ilkesinin doğal bir sonucudur. Ülkemizde yazımızın tarihi itibarıyla kripto paranın hukuki tanımı kanunlar özelinde yapılmamış olup, buna ilişkin tek tanım ikincil düzenleme niteliğindeki Merkez Bankası Yönetmeliğinde yapılmıştır.

Anılan Yönetmelik 16.04.2021 tarihinde yayınlanmış olup, 30.04.2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin amacı 1'inci maddede açıklanmış olup, buna göre Yönetmeliğin amacının,

- Ödemelerde kripto varlıkların kullanılmasına,
- Ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmasına
- Ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmemesine ilişkin usul ve esasların belirlenmek olduğu ifade edilmiştir.

²⁵ Cemil Şinasi TÜRÜN. *Blokzincir Teknolojisi, Kripto Paralar ve Muhasebe Mesleği*. TÜRMOB. 1 Mart 2021 Webinar. s. 13-15; (<https://online.fliphtml5.com/nitux/zoxo/#p=15>). Erişim Tarihi: 07 Nisan 2021.

Yönetmeliğin amacına bakıldığında, kripto varlıklara ilişkin çeşitli yasaklar getirildiği anlaşılmaktadır. Bu yasakların temelde, kripto varlıkların ödeme aracı olarak kullanılmamasına ve ülkemizde en çok bilinen Papara gibi ödeme ve/veya elektronik para kuruluşlarının kripto varlıkların alım satımına, saklanmasına, transfer edilmesine imkan sağlayan platformlarına veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmemesine ilişkin olduğu görülmektedir.

Söz konusu Yönetmelik ile kripto varlıkların alım satımına ilişkin herhangi bir yasaklamanın getirilmediğini aksine kripto varlıkların, varlığının yasal düzlemde meşruiyet kazandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bir başka ifade ile ilgili düzenleme ile kripto para alım satımlarının yasaklanmaması, kripto para alım satım işlemlerinden elde edilen kazançların vergilendirilmesine ilişkin ayrıntılı vergisel düzenlemelerin gelecekte yapılabileceğini düşündürmektedir. Her ne kadar VUK'un 9'ncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmasa da, böyle bir düzenlemede açıkça alım satım işlemlerine yasak getirilmemesi, ülkemizde kripto paraya ilişkin önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir.

Diğer taraftan Merkez Bankası Yönetmeliğinde yapılan kripto varlık tanımına değinmeden önce, Yönetmeliğin dayanağı olan Kanunların ilgili hükümlerine bakmakta fayda bulunmaktadır. Yönetmeliğin "Dayanak" kenar başlıklı 2'nci maddesinde Yönetmeliğin;

i. 14/1/1970 tarihli ve 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununun 4'üncü maddesinin;

- üçüncü fıkrasının (I) numaralı bendinin (f) alt bendi ile,

- dördüncü fıkrasına ve

ii. 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hak-

kında Kanunun;

- 12'nci maddesinin üçüncü fıkrası ile

- 18'inci maddesinin altıncı fıkrasına

dayanarak çıkarıldığından bahsedilmiş olup, anılan Kanunların ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir.

a) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu

"Temel görev ve yetkiler

Madde 4-

...

Bankanın temel görev ve yetkileri şunlardır:

I- Bankanın temel görevleri;

f) Türk lirasının hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemlerini ve gözetimini sağlamak ve gereken düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek,

...

Banka, bu Kanunla ve mevzuatla kendisine verilen yetki ve görevlerle ilgili olarak düzenlemeler yapmaya ve bunları uygulamaya, bu düzenlemelere tabi kurum ve kuruluşlar nezdinde bunlara uygun hareket edilip edilmediğini ve kendisine gönderilen bilgilerin doğru olup olmadığını denetlemeye görevli ve yetkilidir".

b) Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun

"Ödeme hizmeti

MADDE 12

...

(3)Ödeme hizmetlerine, ödeme hizmetleri kapsamında tarafların hak ve yükümlülüklerine, ödeme hizmetine ilişkin sağlanacak bilgi ve koşullar ile çerçeve sözleşmeye ilişkin usul ve esaslar, Mali Suçları Araştırma Kurulunun görüşünün alınması suretiyle Bankaca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Çerçeve sözleşme yazılı

şekilde veya uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle mesafeli olarak ya da mesafeli olsun olmasın Bankanın yazılı şeklin yerine geçebileceğini belirlediği ve bir bilişim veya elektronik haberleşme cihazı üzerinden gerçekleştirilecek ve müşteri kimliğinin doğrulanmasına imkân verecek yöntemler yoluyla kurulacak şekilde düzenlenir.

“Elektronik para ihraç eden kuruluşlar

MADDE 18

...

(6) Bu maddenin uygulanmasına, elektronik para kuruluşunun kurulmasına ilişkin istenecek bilgi ve belgelere, işleyişine, sermaye ve özkaynak yapısına, şube, temsilci veya dış hizmet sağlayıcı kullanımına, kurumsal yönetim ilkelerine, iç sistemlerine, bilgi sistemleri yönetimine ve bu Kanun kapsamına girmeyen diğer faaliyetlerine, elektronik paranın ihraç edilmesi ve geri ödenmesine ilişkin usul ve esaslar Mali Suçları Araştırma Kurulunun görüşünün alınması suretiyle Bankaca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir”.

Yönetmeliğin dayanağı olan Kanun maddelerindeki hükümlerde kripto varlığa ilişkin herhangi bir açıklama/tanım/ ifade yer almamaktadır. Bunun yanında ilgili Kanunlarda, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemlerine, ödemeler için elektronik ortam da dâhil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemenin Merkez Bankasının görevi olduğuna ve elektronik para kuruluşunun ilgili Kanun kapsamına girmeyen diğer faaliyetlerine ilişkin usul ve esasların Yönetmelikle belirleneceğine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Yönetmeliğin dayandığı Kanun maddelerindeki hükümlerin vergilendirme açısından önemi, bu hükümlerin doğal olarak Merkez Bankasının kendi Kanunlarında yer alması bir diğer ifade ile Mali idarenin Kanuni düzenlemelerine dayanmamasıdır. Yani Yönetmelikteki kripto varlık tanımının Mali idare tarafından da kabul görmesi vergilendirme açısından son derece önemlidir.

Nitekim, Yönetmelikte kripto varlık tanımı yapılırken aynı cümlelerin başında **“Bu Yönetmeliğin uygulanmasında kripto varlık, ...”** demek suretiyle tanım yapılmış olup, söz konusu tanımın, Yönetmeliğin uygulanmasında bağlayıcı olduğuna vurgu yapılmıştır.

Yönetmelikte yer alan bir diğer önemli husus, kripto varlık tanımına ilişkindir. Yönetmelikte hususi olarak kripto para tanımı yapılmamış fakat kripto parayı da kapsayan kripto varlık kavramı tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 3’üncü maddesine göre, *“kripto varlık, dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları ifade eder”*.

Yukarıda yer verilen tanımda birden fazla önemli husus açıklığa kavuşturulmuştur. Açıklığa kavuşturulan konulardan birincisi, kripto varlıklar yasal düzleme taşınmıştır. Yani Türkiye’de Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 30.04.2021 tarihi itibarıyla kripto varlıkların, varlığı resmen tanınmıştır. İkincisi, kripto varlıkların itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olmadığı ifade edilmiştir. üçüncüsü ise kripto varlıklar, gayri maddi varlık yani maddi olmayan varlık olarak adlandırılmıştır.

Kripto varlıkların tanımında, *“... dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan...”* ifadelerine yer verildikten sonra kripto varlıkların gayri maddi varlık olarak isimlendirilmesi, kripto paralarında gayri maddi varlık olarak isimlendirilmesini beraberinde getirmektedir.

Vergilendirme açısından Yönetmelikte geçen tanım dikkate alındığında, Kripto paraların gayri maddi haklar gibi değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. Çünkü gayri maddi varlık

tanımından anlaşılın şey, maddi yani fiziken var olmayan ama sahibine üzerinde hukuki tasarruflar sağlayan marka, ticaret unvanı vb. haklardır²⁶. Bu bakımdan gayri maddi hakların alım satım işlemlerinin vergilendirilmesine yönelik düzenlemeler, borsalar üzerinden yapılan kripto para alım satım işlemleri içinde geçerli olacaktır.

Bilindiği üzere, GVK'nın konusuna giren yedi gelir unsurundan birisi mükerrer 80'inci madde de hüküm altına alınan değer artışı kazançlarıdır. Mezkur maddenin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi uyarınca, GVK'nın 70'inci maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı hakların (ihtira beratları hariç) elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artış kazançları olarak vergilendirilecektir.

GVK'nın 70'inci maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yazılı haklar (ihtira beratları hariç) şu şekildedir;

*"5. (Değişik: 4/12/1985-3239/55 md.) Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı (İhtira beratının mucitleri veya kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır.), alameti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı **gibi haklar** (Bu hakların kullanılması için gerekli malzeme ve teçhizat bedelleri de gayrimenkul sermaye iradi sayılır.)".*

Yukarıdaki Kanun maddesinin ilgili bendinde, çeşitli haklar tek tek sayılmış ve sonunda **"gibi haklar"** denilerek madde de yer almayan benzeri haklarında bu kapsama dâhil olduğu hüküm altı-

na alınmıştır. Söz konusu hükümden hareketle, maddi olmayan varlık olarak kabul edilen kripto paraların alım satım işlemlerinden elde edilen kazançların, GVK'nın mükerrer 80'inci maddesi kapsamında değer artış kazancı olarak vergilendirilmesi gerekecektir.

Mezkur maddenin üçüncü fıkrası uyarınca, bir takvim yılında elde edilen değer artışı kazancının, 2020 yılında elde edilen (313 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile 2021 takvim yılında uygulanmak üzere) **19.000 TL**'ye kadar olan kısmı vergiden müstesna tutulacaktır. Burada belirtmek gerekir ki, *kanunların geriye yürümezliği ilkesi* gereği 2020 yılında kripto paranın hukuki tanımı yapılmadığından, 2020 yılında kripto para alım satım işlemlerinden elde edilen kazançlar için vergilendirme yapılamayacağı tabidir²⁷.

Kripto para alım satım işlemlerinden elde edilen kazancın, bir diğer ifade ile vergiye tabi matrahın tespiti, vergilendirme açısından önem arz etmektedir. Değer artış kazançlarının tespitinde Kanun koyucu, GVK'nın mükerrer 81'inci maddesinde çeşitli düzenlemelere yer vermiştir. Bu kapsamda mezkur maddenin birinci fıkrasına göre, kripto para alım satım işlemlerinden elde edilen gelirden, söz konusu kripto paranın maliyet bedeli ile varsa komisyon ödemeleri gibi diğer giderler indirilebilecektir. Aynı zamanda anılan maddenin son fıkrası uyarınca, elden çıkarılan kripto paraya ilişkin iktisap bedelinin endekslemeye tabi tutulacağı, bu endekslemenin yapılabilmesi için de elden çıkarılan mal ve hakların, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere TÜİK tarafından belirlenen yurt içi üretici fiyat endeksindeki (Yİ-ÜFE) artış oranının % 10 veya üzerinde olması gerektiği tabidir.

²⁶ Nazmi KARYAĞDI. "Kripto Paralar İçin T.C. Merkez Bankası Ne Dedi? Vergi Geliyor mu?". (<https://www.youtube.com/watch?v=kkVhzym7nkl>). Erişim Tarihi: 20 Nisan 2021.

²⁷ Vergi kanunlarının uygulanmasında kanunların geriye yürümezliği ilkesinin istisnaları için bakınız; S. Ateş OKTAR. *Vergi Hukuku*. 12. Baskı. Türkmen Kitabevi. İstanbul. 2017. s. 49.

4.3- Kripto Para Alım Satım İşlemlerinin Vergilendirilmesine İlişkin Bir Diğer Öneri: Sanal Para İşlem Vergisi

Merkez Bankası Yönetmeliğinde kripto varlık olarak tanımlamaya gidilmesi ve kripto varlıkların gayri maddi varlık olarak adlandırılması yanında, İstanbul İcra Hukuk Mahkemesi'nde görülen bir davada kripto para için verilen karar, hukuki anlamda verilen ilk mahkeme kararı olma özelliği taşımaktadır. Alacaklının, alacağına karşılık borçlunun Türk kripto para borsasında bulunan hesabına haciz talep etmiş olması, mahkeme kararının konusunu oluşturan olay olmuştur. Alacaklının haciz talebinin İstanbul 14. İcra Müdürlüğü tarafından yerine getirilmesi sonrasında, borçlunun avukatı İstanbul İcra Hukuk Mahkemesi'ne başvurarak söz konusu haciz işleminin kaldırılmasını talep etmiştir. Bu talebe ilişkin İstanbul İcra Hukuk Mahkemesi 19.04.2021 tarihli kararında *"Her ne kadar davacı, kripto paraların haczedilmeyeceğini iddia ederek şikayetçi olmuş ise de bu tür paraların da emtia ve menkul kıymetler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bir çeşit dijital döviz veya sanal para olarak kabul edildiği, dolayısıyla haczedilebileceği anlaşıldığından şikayetin reddine dair karar verilmiştir."* ifadelerine yer vermiştir²⁸.

Mahkeme kararında kripto paraların, emtia ve menkul kıymet gibi değerlendirilmesi gerektiği ve bunların dijital döviz veya sanal para olarak kabul edildiğini ifade etmesi, kripto paraların hukuki yapısını farklı bir boyuta taşımıştır. Şüphesiz ki bu karar, benzer davalar için emsal karar niteliği taşıyacaktır.

Öte yandan, kripto paraların özellikleri gereği geleneksel (itibari) para, sermaye piyasası aracı ve emtia olamayacağına ilişkin açıklamalar önceki bölümlerde yapılmıştı²⁹. Bu bağlamda bize göre kripto paralar, yukarıda yer verilen mahkeme kararında olduğu gibi vergilendirme açısından **"para benzeri sanal varlık"** ya da kısaca geleneksel itibari paradan ayrı olarak **"sanal para"** olarak kabul edilmeli ve buna göre vergilendirmeye tabi tutulmalıdır. Kripto paraların, web tabanlı (dijital) olmasının doğal sonucu olmasından kaynaklı olarak **"sanal"** kelimesini; ödeme aracı, değişim aracı ve hesap birimi gibi itibari paranın genel fonksiyonlarına/özelliklerine sahip olması **"para benzeri"** kelimesini; nihayetinde kişi ya da kurumların üzerinde tasarruf edebilmesi başka bir ifadeyle sahibinin hatta kanuni mirasçılarının üzerinde hak sahibi olabilmesi, ayrıca teknik anlamda alacak-borç ilişkisinden doğan davalara konu edilebilmesi de **"varlık"** kelimesinin seçilmesinde göz önünde bulundurulmuştur³⁰.

Buna göre **para benzeri sanal varlık veya sanal para:** Dijital ortamda sınırlı sayıda üretilen, blokzincir teknolojisine dayanan, alınıp satılabilen, mal veya hizmet alımında kullanılabilen, transfer edilebilen, sahip olduğu değer fiziksel karşılığı bulunmayan, merkezi bir otorite tarafından arz ve kontrol edilmeyen ayrıca herhangi bir kamu kurumu tarafından denetime tabi olmayan dijital varlıklar olarak tanımlanabilir.

Kripto paraların, para benzeri sanal varlık veya sanal para olarak ifade edilebileceğinin gerekçelerinden birisi de her iki kavramın dijital özelliklere sahip, temsil ettikleri fiziksel gerçek

²⁸ Sabah Gazetesi(İnternet). *"Bitcoin ve kripto para yatırımcıları dikkat! Mahkeme reddetti"*. (<https://www.sabah.com.tr/apara/haberler/2021/04/20/bitcoin-ve-kripto-para-yatirimcileri-dikkat-mahkemeden-emsal-karar-cikti>). Erişim Tarihi: 20 Nisan 2021).

²⁹ Kripto paraların emtia, geleneksel para ve sermaye piyasası aracı olup olamayacağı konusunda ayrıntılı bilgiler için bakınız: Figen SARKIN ŞAHİN. *a.g.m.* s. 25-37.

³⁰ Kripto paranın, miras ve boşanma davalarına konu edilebilmesi hususunda ayrıntılı bilgi için bakınız: Emre GÜNEN. *"Türkiye'de bitcoin miras kalır mı? Boşananların BTC'leri ne olur?"*. (<https://tr.cointelegraph.com/news/turkish-cryptocurrency-laws-bitcoin-after-death-divorce-and-fraud>). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.

karşılığı bulunmayan paralar olmasıdır. Buna benzer bir açıklama Avrupa Bankacılık Otoritesi tarafından yapılmış olup, adı geçen Otorite 2014 yılında sanal para için şu tanımlamayı yapmıştır: *“Bir merkez bankası veya kamu otoritesi tarafından ihraç edilmediği halde, doğal olarak veya yasal kişiler tarafından ödeme, transfer, saklama ve elektronik transfer şekli için kabul gören, karşılığının olması da şart olmayan değer dijital temsildir.”* Tanıma göre sanal para;

- Herhangi bir otorite tarafından kontrol ve ihraç edilmemektedir,
- Yasal kurumlar veya kişiler tarafından ödeme, transfer, saklama ve elektronik transfer şekli/yolu/aracı olarak kabul görmektedir,
- Fiziksel karşılığının olması şartı bulunmayan paradır,
- Sahip olduğu değer dijital temsili olma özelliğine sahiptir³¹.

Diğer taraftan başka bir otorite olan Amerikan Hazine Bakanlığı sanal para için *“Gerçek paranın tüm özelliklerini taşımadığı halde, bazı ortamlarda para gibi kullanılabilen değişim medyasıdır”* tanımını yapmış olup, sanal paranın geleneksel paranın fonksiyonlarından değişim aracı olması özelliğine atıfta bulunmuştur³².

Öte yandan kripto para konusunda ülkemizde Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından yapılan tanımda, *“Blockchain ağında ödeme aracı olarak kullanılması için oluşturulmuş sanal paralardır. Merkeziyetsiz bir şekilde kullanımı kriptografik matematiksel işlemlerle güvence altına alındığından kripto para olarak anılmaktadır. Blockchain ağında herhangi bir mal veya hizmetin sahipliği veya el değiştirmesi, öncelikle onun*

dijital değer yani jeton (token) olarak tanımlanması ile sağlanır.” açıklamalarına yer verilmiş olup, söz konusu tanımın Bitcoin ve altcoinler gibi kripto paralar için mi yapıldığının akıllarda soru işareti doğurması bir yana, söz konusu açıklamada geçen;

- Blockchain ağında ödeme aracı olarak kullanılması,
- Merkeziyetsiz olması,
- Güvenliği kriptografik matematiksel işlemlere dayanması,

şeklindeki ifadelerin Bitcoin ve altcoinler için geçerli olan ifadeler olduğu izahından varededir.

Ayrıca, Mali idareye özelge müessesesi aracılığıyla sorulan bir soruya ilişkin ilgili idare tarafından verilen cevapta, **para ve senet** için geçerli olan 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesindeki hükmün, Bitcoin içinde uygulanması yönünde görüş verildiği ve devamı cümlelerde **“Bitcoin varlığı”** ifadesinin kullanıldığı dikkati çekmektedir³³.

Çalışmamızın üzerinde durduğu konu, kripto paraların kripto para borsalarında kullanıcılar tarafından alım satımı sırasında vergilendirmenin nasıl olabileceğidir. Bu durumda, vergilendirme tekniği açısından iki usul söz konusu olabilir. İlki, önceki bölümde değinildiği üzere, borsalarda kripto para alım satım işlemleri sonucunda elde edilen kazancın, değer artış kazancı olarak bu kazancı elde edenler tarafından beyan edilmesidir. Bu usulde, her alım satım sırasında kazancın oluşması ve kazancın elde edenler tarafından beyan edilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle borsalarda hesap açan herkesin potansiyel mükellef olması gibi bir sonuç gündeme gelebilecektir.

³¹ Meltem ÇAKMAK. *Kripto Paraların Gelişim Süreci, Blok Zincir Teknolojisi Ve Kripto Paraların Türkiye’de Vergilendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Haziran. 2019. s. 10.

³² Meltem ÇAKMAK. a.g.t. s. 10.

³³ Edirne Vergi Dairesi Başkanlığının 23.09.2020 Tarih ve 60938891-120.01.02.09[GVK: 3-1]-33826 sayılı Özelgesi. (<https://www.gib.gov.tr/mirascilara-bitcoin-varligi-karsiliginda-odenecek-tutarin-veraset-ve-intikal-vergisi-yanunden>). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.

Türkiye’de kurulu kripto para borsası olan BtcTürk’ün sosyal medya hesabından yapmış olduğu açıklamaya göre, sadece BtcTürk’te hesap açanların sayısı üç milyon sayısına ulaşmış durumdadır³⁴. Bu sayı üç milyon kişinin bir borsa üzerinde günde bir kez işlem yapması durumunda bile üç milyon işlemin beyan edilmesi anlamına gelmektedir. Türkiye’de kurulu birden fazla borsa olduğu ve bu borsalarda hesap açılarak kripto para alım satım yapılan işlem sayısının milyonları aşacağı düşünüldüğünde, mükellefler tarafından elde edilen kazancın beyan edilmesi ve/veya söz konusu kazancın kayıt dışı kalıp kalmadığının vergi idaresi tarafından denetlenmesi oldukça çok zor olacaktır.

Vergilendirme tekniği açısından ikinci ve bizimde katıldığımız yöntem, kripto para alım satımı işlemleri üzerinden kripto para borsaları tarafından her bir alım satım işlemi esnasında, işlem vergisi gibi bir verginin vergi idaresi adına tahsil edilmesidir. Borsalar aracı kılınarak, alım satım işlemleri üzerinden alınacak verginin yine borsalar tarafından aylık dönemler bazında vergi idaresine beyan edilip ödenmesi mümkün olabi-

li. Adına **sanal para işlem vergisi** dediğimiz bu vergilendirme yöntemi ile bir önceki paragrafta verilen örnek üzerinden değerlendirme yapacak olursak eğer, BtcTürk borsası üzerinden sanal para alım satımı yapan üç milyon kişinin vergi idaresiyle muhatap olması yerine tek bir mükellefin yani BtcTürk’un muhatap olması; işlem bazında otomatik olarak işlem vergisi kesintisini sağlayacağından dolayı, bahse konu sanal para işlem vergisinin tahsilatı konusunda vergi idaresi zamandan ve vergi kayıp kaçığının ve/veya denetiminin gerektirdiği iş ve işlemlerden tasarruf sağlayacaktır.

Uygulamada borsaların temel gelir kaynağını, üyelerinden kripto para alım satımı esnasında işlem bazında tahsil ettikleri komisyon gelirleri oluşturduğu için, sanal para işlem vergisi niteliğindeki bir verginin bahse konu borsalar tarafından tahsil edilmesinin teknik alt yapı bakımından zor olmayacağı kanısındayız. Örnek olması açısından bakıldığında BtcTurk’ün, alım satım işlemlerinden elde ettiği güncel komisyon oranları şu şekildedir³⁵;

Alış-Satış Komisyonları		Kripto/Kripto Alış-Satış Komisyonu		Kripto/TRY Alış-Satış Komisyonu	
Kademe	30 Günlük Alış-Satış Hacmi	Piyasa Yapıcı	Piyasa Alıcı	Piyasa Yapıcı	Piyasa Alıcı
1.	0 - 1,000,000TRY	%0.05 (0.0005)	%0.09 (0.0009)	%0.10 (0.0010)	%0.18 (0.0018)
2.	1,000,000 - 5,000,000TRY	%0.04 (0.0004)	%0.08 (0.0008)	%0.08 (0.0008)	%0.16 (0.0016)
3.	5,000,000 - 10,000,000TRY	%0.03 (0.0003)	%0.06 (0.0006)	%0.06 (0.0006)	%0.12 (0.0012)
4.	10,000,000 - 50,000,000TRY	%0.02 (0.0002)	%0.05 (0.0005)	%0.04 (0.0004)	%0.10 (0.0010)
5.	50,000,000TRY +	%0.01 (0.0001)	%0.04 (0.0004)	%0.01 (0.0001)	%0.08 (0.0008)

Buraya kadar üzerinde durulan konu, işlem vergisine benzer bir verginin, Kanun bazında yeni bir vergi olacak şekilde ihdas edilmesi durumunda mümkün olabilecektir.

Bu bağlamda, uygulamada birden fazla verginin düzenlendiği torba kanun olarak kabul edilen 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu’nda³⁶, tıpkı sonradan eklenen ve 34’üncü maddede hüküm

³⁴ Instagram. (<https://www.instagram.com/p/CNZ7EGRAPKo/>). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.

³⁵ BtcTurk.com. “Komisyonlar”. (<https://pro.btcturk.com/yaritim/komisyonlar>). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.

³⁶ 23.07.1956 Tarih ve 9362 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

altına alınan konaklama vergisi gibi yeni bir vergi -ki buna sanal para işlem vergisi diyebiliriz- düzenlemesine gidilebileceğinin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca bu yeni verginin madde numarası da şuan ki durumda mülga olan 35'inci madde olabilir.

Bilindiği üzere, 6802 sayılı Kanun'un sistematığında ikinci kısım "*Hizmet Vergileri*" alt başlığını taşımaktadır. Borsaların kripto para alım satım işlemlerine aracılık etmeleri başka bir ifade ile aracılık hizmetinde bulunmaları nedeniyle **sanal para işlem vergisi**, "*Hizmet Vergileri*" başlığı altında "İkinci Bölüm" de düzenlenebilir. Mevcut durumda, ikinci bölümde konaklama vergisi düzenlemesine yer verilmekte olup, yeni durumda "İkinci Bölüm" alt başlığı "**Konaklama Vergisi ve Sanal Para İşlem Vergisi**" olarak değiştirilebilir ve mülga 35'inci madde Kanun koyucu tarafından sanal para işlem vergisine tahsis edilebilir.

Uygulamaya konulan her yeni vergi gibi, yapılacak yeni düzenleme ile, ilgili maddede sanal para işlem vergisinin tanımı, vergiyi doğuran olay, verginin mükellefi, matrah ve vergilendirme dönemlerine ilişkin açıklamalara yer verilebilecektir.

Borsalar üzerinden borsalara kayıtlı üyeler tarafından "para benzeri sanal varlık" veya "sanal para" alım satımı, sanal para işlem vergisinin konusunu oluşturacaktır. Para benzeri sanal varlık" veya "sanal para"; dijital ortamda sınırlı sayıda üretilen, blokzincir teknolojisine dayanan, alınıp satılabilen, mal veya hizmet alımında kullanılabilen, transfer edilebilen, sahip olduğu değer

fiziksel karşılığı bulunmayan, merkezi bir otorite tarafından arz ve kontrol edilmeyen ayrıca herhangi bir kamu kurumu tarafından denetime tabi olmayan dijital varlıklar olarak tanımlanabilir.

Sanal para işlem vergisinin mükellefi, alım satım işlemine aracılık eden borsalar kabul edilebilir. Vergiyi doğuran olay ise, borsalar vasıtasıyla alım satıma konu hizmetin sunulması esnasında meydana gelecektir. Eğer bahse konu alım satım işlemleri yabancı para cinsinden yapılacak olursa matrahın belirlenmesi hususunda ilgili Bakanlığın tespit edeceği kurlar dikkate alınabilir.

Sanal para işlem vergisinin nispeti ise alım satım işlemine konu olan tutarın belli bir oranı şeklinde ihdas edilebilir. Örneğin, 100.000,00-TL tutarında Bitcoin alım işleminde, bu tutarın binde 2'si oranında vergi alınabilir. Ayrıca işlem vergisi niteliğinde kabul edilebilecek olan bu verginin beyanı, Türk vergi sisteminde sermaye üzerinden alınan vergiler (gelir ve kurumlar vergisi gibi) dışında genel olarak kabul görmüş aylık dönemler bazında yapılabilir. Her bir vergilendirme dönemine ait sanal para işlem vergisinin, vergilendirme dönemini takip eden ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar katma değer vergisi yönünden bağlı olunan vergi dairesine beyan edilmesi ve aynı süre içinde ödenmesi verginin mükellefi olan borsa sahiplerinden istenebilir.

Buraya kadar yapılan açıklamalar dikkate alındığında, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun düzenleniş formu 35'inci madde ile yeni durumda aşağıdaki gibi olabilir³⁷.

³⁷ Tablodaki madde önerisi tamamen kurgu üzerine düzenlenmiş olup, yasal bir hükme sahip olmadığı izahtan varestedir.

6802 SAYILI GİDER VERGİLERİ KANUNU

“ ...

İKİNCİ KISIM

Hizmet Vergileri

... ”

İKİNCİ BÖLÜM

Konaklama Vergisi ve Sanal Para İşlem Vergisi

Konaklama vergisi

Madde 34 –(Başlığı ile Birlikte Yeniden Düzenleme:5/12/2019-7194/9 md.)

.....

*Sanal Para İşlem Vergisi*³⁸

Madde 35- Borsalar üzerinden borsalara kayıtlı üyeler tarafından “para benzeri sanal varlık” veya “sanal para” alım satımı, sanal para işlem vergisine tabidir.

Bu Kanun’un uygulanmasında para benzeri sanal varlık veya sanal para, dijital ortamda sınırlı sayıda üretilen, blokzincir teknolojisine dayanan, alınıp satılabilen, mal veya hizmet alımında kullanılabilen, transfer edilebilen, sahip olduğu değer fiziksel karşılığı bulunmayan, merkezi bir otorite tarafından arz ve kontrol edilmeyen ayrıca herhangi bir kamu kurumu tarafından denetime tabi olmayan dijital varlıklar; Borsalar, yetkili kurum veya kuruluşlar tarafından web tabanlı platformlar veya uygulamalar üzerinden “Para benzeri sanal varlık” veya “sanal para” alım ve satımına aracılık etmek üzere yetkilendirilmiş kişi ya da kurumların işlettiği sanal yerler olarak kabul edilmektedir.

Sanal para işlem vergisinin mükellefi birinci fıkrada belirtilen hizmetleri sunanlardır.

Vergiyi doğuran olay, birinci fıkrada belirtilen alım satımına konu hizmetin sunulması ile meydana gelir.

Yabancı para üzerinden yapılmış olan alım veya satım işlemlerine mütaallik vergi matrahlarının tayin edilmesinde Hazine veya Maliye Bakanlığınca tespit edilecek kurlar nazara alınır.

“Para benzeri sanal varlık” veya “sanal para” alım ve satım muamelelerinde “para benzeri sanal varlık” veya “sanal para” satışlarının tutarı vergiye matrah kabul edilir.

*Sanal para işlem vergisinin nispeti alım veya satımına konu olan tutarın binde ikisidir*³⁹.

(Cumhurbaşkanına verginin oranının alt ve üst sınırını belirleme yetkisi veren fıkra)

Sanal para işlem vergisinde vergilendirme dönemi, faaliyet gösterilen takvim yılının birer aylık dönemleridir. Her bir vergilendirme dönemine ait sanal para işlem vergisi, vergilendirme dönemini takip eden ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar katma değer vergisi yönünden bağlı olunan vergi dairesine beyan edilir ve aynı süre içinde ödenir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, sanal para işlem vergisi beyannamesinin şekil, içerik ve ekleri ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

...”

³⁸ Para benzeri sanal varlık ya da sanal para kavramlarından hangisini kabul edersek metinde sadece tek bir kavramın kullanılabileceği kabul edilmelidir.

³⁹ Söz konusu oran varsayım üzerine kuruludur.

Kripto para alım satım işlemlerinin hacmi her geçen gün artmaktadır. Bu bakımdan, kripto para alım satımına aracılık eden borsalarında herhangi bir düzenleyici ya da denetleyici (BDDK, SPK gibi) kurum tarafından denetime tabi olması ve ilgili kurum ya da kuruluşların mevzuatı kapsamında gerekli yeterliliklere sahip olması önem arz etmektedir. Borsaların yetkili kurumlar tarafından regüle edilmesi, art niyetli kişi yada kurumların sistemden çıkarılmasına imkan sağlayacağı gibi bunun yanında yeterli teknik bilgi, sermaye ve/veya niteliklere sahip olmayanlarında, borsa üzerinden kripto para alım satımına aracılık etmesinin önüne geçecektir. Sonuç olarak, borsalar üzerinde işlem yapan üyelerin varlıkları borsalara karşı bir bakıma güven altına alınmış olacaktır.

Diğer taraftan, sadece Türkiye’de kurulu borsalar için işlem vergisi tahsilatı ve beyanı zorunluluğu getirmek, kripto para alım satımında bulunan kişi ya da kurumların Türkiye’de mukim olmayan Coinlist gibi yabancı menşeli borsalar üzerinden alım satım yapmalarına sebep olabilir. Hem vergilemede adalet ilkesi gereği hem de vergiden kaçınma gibi istenmeyen durumların ortaya çıkmasına engel olabilmek adına, yabancı ülkelerde mukim/kurulu borsalardan, Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci açmaları istenebilir. Böylece yabancı borsaları işleten kişi ya da kurumlar, Türkiye’de dar mükelleflerin tabi oldukları kanuni düzenlemelerden sorumlu tutulabilecektir.

SONUÇ

16.04.2021 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan Merkez Bankası Yönetmeliğine kadar yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine göre, kripto paraların hukuki tanımı yapılmış değildi. Söz konusu Yönetmelik ile kripto para tanımı tam olarak yapılmaya da kripto varlık tanımı yapılmış ve tanımda kripto varlıklar, gayri maddi varlık olarak isimlendirilmiştir. Söz konusu dü-

zenlemede geçen tanımın, Mali idare tarafından da kabul edileceğini varsaymamız durumunda, kripto para borsalarında yapılan alım satım işlemlerinden elde edilen kazançlar, GVK’nın mükerrer 80’nci maddesi gereği, değer artış kazancı olarak kabul edilecek ve bu kapsamda vergilendirilecektir.

Öte yandan İstanbul İcra Hukuk Mahkemesi’nin 19.04.2021 tarihli kararında kripto paraların, bir çeşit dijital döviz veya sanal para olarak kabul edildiğinden bahsedilmiştir. Kripto paralar, günümüzde dünya ölçeğinde değişim aracı (sınırlı olsa), hesap birimi ve değer saklama aracı olarak kullanılabilirliğinden para benzeri sanal varlık veya sanal para olarak ifade edilebilir. Bu bakımdan para benzeri sanal varlık veya sanal paranın alım satımı GVK’nın 2’nci maddesinde sayılan yedi gelir unsuru içerisine dâhil olmadığından, bahse konu alım satım işlemlerinden elde edilen kazançlar GVK’nın konusuna girmeyecektir.

Bu kapsamda para benzeri sanal varlık veya sanal paranın kripto para borsalarında alım satımı işlemleri tıpkı kambiyo (döviz, altın vb.) vergisi gibi bir vergiye tabi olması yerinde olacaktır. Buna göre, adına sanal para işlem vergisi dediğimiz verginin mükellefi, kripto para borsalarına kayıtlı bulunan üyeler yerine, kripto para borsalarını işletenler olacaktır. Böylece Mali idare, milyonlarca üyeyi mükellef yapma gibi bir durumla karşı karşıya kalmamış olacak, aynı zamanda verginin tahsili için gerekli çabadan tasarruf edecek, yıllık beyan yerine aylık beyan usulü ile verginin (paranın) zaman değerinden kaynaklı maliyete katlanmamış olacak ve verginin kayıp/kaçığı riskini en aza indirmiş olacaktır. Öte yandan, borsalarında herhangi bir düzenleyici ya da denetleyici (BDDK, SPK gibi) kurum tarafından denetime tabi olması ve ilgili kurum ya da kuruluşların mevzuatı kapsamında gerekli yeterliliklere sahip olması yönünde gerekli yasal adımlar atılması, borsalar üzerinde işlem yapanların işlem/sermaye güvenliği açısından son derece önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu. (mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021.
- 1211 Sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu. (www.tcmb.gov.tr). Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021.
- 1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu. (resmigazete.gov.tr). Erişim Tarihi: 02 Nisan 2021.
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu. (mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 23 Mart 2021.
- 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu. (mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 24 Mart 2021.
- 6493 Sayılı Ödeme Ve Menkul Kıymet Muhtabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri Ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun. (mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 03 Nisan 2021.
- 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu. (mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 03 Nisan 2021.
- 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği. (mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 30 Nisan 2021.
- 104 Seri No.lu Gelir Vergisi Tebliği. (www.gib.gov.tr). Erişim Tarihi: 03 Nisan 2021.
- 313 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği. (www.alomaliye.com). Erişim Tarihi: 19 Nisan 2021.
- Bitcoin Tarihi. (<https://bitcoinlerim.com/bitcoin-tarihi/>). Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021.
- BtcTurk.com. “Komisyonlar”. (<https://pro.btcturk.com/yaridim/komisyonlar>) Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.
- CUMALI, B.B. “Kripto Para Madenciligi Nedir, Nasıl Yapılır?”. (<https://www.coinkolik.com/kripto-para-madenciligi-nedir-nasil-yapilir/>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.
- ÇAKIN, M. (2019). *Kripto Paralar: Bitcoin, Döviz Kurları Ve Alternatif Kripto Paralar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir.
- ÇAKMAK, M. (2019). *Kripto Paraların Gelişim Süreci, Blok Zincir Teknolojisi Ve Kripto Paraların Türkiye’de Vergilendirilmesi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.
- ÇARKACIOĞLU, A. (2016). *Kripto-Para Bitcoin*, Sermaye Piyasası Araştırma Kurulu Dairesi.; A. Wiley Brand. (2016). *Bitcoin For Dummies*. Prypto.
- ÇETİNER, Y. (2020). *Kripto Paraların Vergilendirilmesi Ve Muhasebeleştirilmesinin İncelenmesi: Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Burdur.; Kowalski. 2015:149; *The Law Library Of Congress* 2018:1.
- DEMİR, F. “Peacock-Wiseman Sıçrama Tezi Ve Türkiye Örneği”. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı 390.
- Edirne Vergi Dairesi Başkanlığının 23.09.2020 Tarih ve 60938891-120.01.02.09[GVK: 3-1]-33826 sayılı Özelgesi. (<https://www.gib.gov.tr/miras-cilara-bitcoin-varligi-karsiliginda-odenecek-tutarin-veraset-ve-intikal-vergisi-yonunden>). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (<https://www.gib.gov.tr/kkdf-mevzuat>). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.
- GÜNEN, E. “Türkiye’de bitcoin miras kalır mı? Boşananların BTC’leri ne olur?” (<https://tr.cointelegraph.com/news/turkish-cryptocurrency-laws-bitcoin-after-de>

- ath-divorce-and-fraud). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.
- Instagram. (<https://www.instagram.com/p/CNZ7EGRAPKo/>). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.
 - KARYAĞDI, N. “Kripto Paralar İçin T.C. Merkez Bankası Ne Dedi? Vergi Geliyor mu?”. (<https://www.youtube.com/watch?v=kkV-hzym7nkl>). Erişim Tarihi:20 Nisan 2021.
 - KÖSE, B. “Bitcoin’de ülkeden ülkeye vergi oranları”. (<https://uzmancoin.com/bitcoin-vergi-oranlari/>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.
 - Kriptopara Nedir?. (<https://www.btcturk.com/bilgi-platformu/kriptopara-nedir/>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.
 - OKTAR, S. A. (2017). *Vergi Hukuku*. Türkmen Kitabevi. İstanbul.
 - Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmasına Dair Yönetmelik. (www.resmigazete.gov.tr). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2021.
 - Paribu. “Blokzincir (Blockchain) nedir?”. (<https://www.paribu.com/blog/sozluk/blokzincir-nedir/>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.
 - Sabah Gazetesi(İnternet). “Bitcoin ve kripto para yatırımcıları dikkat! Mahkeme reddetti”. (<https://www.sabah.com.tr/apara/haberler/2021/04/20/bitcoin-ve-kripto-pa-ra-yatirimcileri-dikkat-mahkemedem-em-sal-karar-cikti>). Erişim Tarihi: 20 Nisan 2021.
 - SARKIN, Ş.F. (2018). “Kripto Para: Alternatif Sanal Para”. Vergi Dünyası Dergisi. Sayı 443.
 - Tarihte Bir Yolculuk: Paranın İcadı Ve Gelişimi. (<https://www.isbank.com.tr/blog/paranın-icadi-ve-gelisimi>). Erişim Tarihi: 03 Nisan 2021.
 - Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar. (www.tcmb.gov.tr). Erişim Tarihi: 01 Nisan 2021.
 - Twitter. T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. (<https://twitter.com/dijital/status/1372868016153694209/photo/1>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.
 - Twitter. T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. (<https://twitter.com/dijital/status/1375760431269167104/photo/1>). Erişim Tarihi: 31 Mart 2021.
 - TÜRÜN, C.Ş. (2021). *Blokzincir Teknolojisi, Kripto Paralar ve Muhasebe Mesleği*. TÜRMOB. Webinar.; (<https://online.fliphtml5.com/nitus/zoxo/#p=15>). Erişim Tarihi: 07 Nisan 2021.
 - YILMAZ, G. ve KOÇ, T.S. (2019). “Kripto-Para Alım Satımı ve Madencilik Faaliyetlerinin Vergilendirilmesi üzerine Bir Tespit ve Öneri”. Vergi Sorunları Dergisi. Sayı 364.